Pregledni rad
DOI: 10.47152/Palic2026.7

MALOLETNICI I PRAVO NA ODBRANU KROZ POJEDINE ODREDBE NACRTA NOVOG ZAKONA O MALOLETNICIMA

Dragan OBRADOVIĆ*

Odredbe Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, ključnog propisa kojim se na celovit način uređuje postupanje prema maloletnicima u sukobu sa zakonom, u proteklih preko 20 godina, ostale su jedini propis iz kazneno-pravne oblasti u Srbiji bez izmena i dopuna. Krajem 2025. godine urađen je Nacrt Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku, koji u velikoj meri zadržava postojeća, dobra rešenja iz važećeg zakona, ali sadrži i određen broj novih rešenja od značaja za ostvarivanja prava na odbranu maloletnika. U radu smo ukazali na pojedina rešenja od značaja za ostvarivanje prava na odbranu maloletnika, kroz pojedine odredbe Nacrta urađenog zakona, na najvažnije međunarodne i domaće propise koji se odnose na zaštitu dece – maloletnika u krivičnom postupku, i u kojoj meri su rešenja u pogledu prava na odbranu maloletnika navedena u Nacrtu usklađena sa najvažnijim međunarodnim propisima i standardima. Takođe, ukazali smo i na pojedine slučajeve iz prakse međunarodnih, odnosno domaćih sudova, od značaja za pojedina pitanja odbrane maloletnika u sukobu sa zakonom.

* Doktor nauka, sudija Višeg suda u Valjevu u penziji; redovni profesor Univerziteta Singidunum u Beogradu u penziji; https://orcid.org/0000-0002-3234-599X. E-mail: dr.gaga.obrad@gmail.com

Ključne reči: Nacrt zakona, maloletnici, pravo na odbranu, oportunitet, vaspitni nalog

UVOD

U vreme održavanja ove konferencije, prošlo je punih 20 godina od početka primene Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica dana 1.1.2006. godine (u daljem tekstu: ZM).[1] U vreme kada je počela primena, odredbe ZM su bile u skladu sa odredbama tada najvažnijih zakona iz krivičnopravne oblasti i to: Krivičnog zakonika (KZ)[2] i Zakona o izvršenju krivičnih sankcija (dalje: prethodni ZIKS)[3], s obzirom na to da su ti zakoni usvojeni na istoj sednici Narodne skupštine Republike Srbije i objavljeni 6.10. 2005. godine i da je primena svih ovih propisa počela 1.1.2006. godine. Odredbe ZM bile su, takođe, u skladu sa odredbama tada važećeg Zakonika o krivičnom postupku (prethodni ZKP).[4]

ZM je doneo u celosti veliki broj novih rešenja u svim odredbama. Profesor Jovašević navodi da je najznačajnija novina novog maloletničkog krivičnog prava uvođenje alternativnih, neformalnih ili diverzionih mera, sredstava i postupaka koji treba da vode skretanju krivičnog prava na druge grane prava (porodično pravo, pravo socijalnog staranja). To su vaspitni nalozi (Jovašević, 2010, 34). Prvi put su odredbe materijalnog, procesnog i izvršnog zakonodavstva koje se odnose na maloletnike na jednom mestu, u istom propisu. U odnosu na odredbe materijalnog karaktera, ZM precizno definiše kategorije lica na koje se odnosi (čl. 1), afirmiše načelo vaspitavanja (čl. 10), proširuje okolnosti koje sud uzima prilikom izbora vaspitne mere (čl. 12), uvodi nove vrste vaspitnih mera (čl. 11 i 18) i skraćuje dužinu trajanja svih vaspitnih mera, a sadrži i brojne druge novine (Obradović, 200, str. 255). Osim toga, ZM prvi put sadrži i odredbe koje se odnose na zaštitu maloletnih lica oštećenih krivičnim delom (Obradović, 2015, str. 387). Osim toga, prvi put je uvedena obaveza specijalizacije svih procesnih subjekata

[1] Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (Službeni glasnik RS br. 85/2005).

[2] Krivični zakonik (Službeni glasnik RS br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 i 94/2024).

[3] Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (Službeni glasnik RS br. 85/2005, 72/09 i 31/11).

[4] Zakonik o krivičnom postupku ("Službeni list SRJ", br. 70/01 i 68/02 i "Službeni glasnik RS", br. 58/04, 85/05, 85/05 - dr. zakon, 115/05, 49/07, 122/08, 20/09 - dr. zakon, 72/09 i 76/10).

koji učestvuju u postupcima prema maloletnicima – policije, javnih tužilaca, branilaca i sudija.

Od tada do danas, ovo je jedini zakon iz krivičnopravne oblasti u Srbiji koji nije pretrpeo bilo kakve izmene i dopune, iako se o tome govorilo u više navrata. Samim tim, ZM već odavno nije u skladu sa Ustavom Republike Srbije, koji u čl. 194 propisuje da je Ustav najviši pravni akt u Srbiji i da svi zakoni i drugi opšti akti doneti u Republici Srbiji moraju biti saglasni sa Ustavom, a u čl. 16 propisuje da potvrđeni međunarodni ugovori i opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava predstavljaju deo pravnog poretka Srbije.[5]

Svi ostali najvažniji propisi iz krivičnopravne oblasti su u međuvremenu promenjeni manje – više. Novi – sada važeći Zakonik o krivičnom postupku (Zakonik)[6] koji se primenjuje od 1.10.2013. godine u postupcima pred sudovima opšte nadležnosti u Srbiji, uneo je značajne izmene, počev od toga da je prvi put u Srbiji istraga prešla u nadležnost javnih tužilaca, uz brojne druge promene. Od početka primene Zakonika vlada, u određenoj meri, neusklađenost sa normama ZM koja se prevazilazi kroz postupanja nadležnih pravosudnih organa (javni tužioci – sudije za maloletnike) koji postupaju prema maloletnicima u sukobu sa zakonom. Takođe, donet je i novi Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (ZIKS).[7] Svi ovi novi zakoni – Zakonik, ZIKS, kao i KZ, u međuvremenu su imali brojne izmene i dopune.

Polazeći od toga, a imajući u vidu da je Republika Srbija, ratifikacijom Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, preuzela obavezu usaglašavanja sa relevantnim standardima, da je kroz proces pristupnih pregovora sa Evropskom unijom (prvenstveno u okviru pregovaračkog Poglavlja 23) izvršen visok stepen konkretizacije standarda sa kojima je potrebno izvršiti usaglašavanje, ali i činjenicu da oblast prava deteta predstavlja jedno od polja sa najbržim razvojem međunarodnih (kako univerzalnih, tako i regionalnih standarda), pojedini autori navode da se nameće kao neophodnost ubrzana normativna aktivnost u ovoj oblasti, i da je u Republici Srbiji neophodno donošenje novog Zakona o maloletnicima (Stevanović, 2023, str. 68).

Posle izbora nove Vlade Republike Srbije u aprilu 2025. godine, ministar pravde formirao je radnu grupu za izradu novog ZM, koja je tokom druge

[5] Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS br. 98/2006, 115,2021, čl. 194., čl. 16.

[6] Zakonik o krivičnom postupku (Službeni glasnik RS, 72/2011,101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/19).

[7] Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (Službeni glasnik RS br. 55/2014, 35/2019).

polovine 2025. godine uradila Nacrt Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku (Nacrt). Nacrt se u novembru 2025. godine pojavio na sajtu Ministarstva pravde, u postupku javne rasprave koja je trajala 30 dana. Posle javne rasprave, Nacrt je poslat na mišljenje Evropskoj komisiji u Brisel i u momentu pisanja ovog rada još uvek nije dobijena povratna informacija o prihvatljivosti istog.

Cilj je da u radu ograničenog obima, držeći se teksta Nacrta, sagledamo pojedina, po našem mišljenju, najvažnija rešenja koja se odnose na pravo na odbranu maloletnika u krivičnom postupku u odredbama Nacrta, da li su i u kojoj meri ta rešenja usaglašena sa međunarodnim dokumentima i standardima. Nemamo pretenzije da je moguće sagledati sva rešenja.

PRAVO NA ODBRANU MALOLETNIKA U NAJVAŽNIJIM MEĐUNARODNIM DOKUMENTIMA

Pravo na odbranu, kao osnovno pravo okrivljenog u krivičnom postupku, garantovano je najznačajnijim međunarodnim aktima u oblasti zaštite ljudskih prava i sloboda, kao i nacionalnim propisima. Pomenućemo samo neke, po našem mišljenju, najvažnije od tih dokumenata koji su prihvaćeni i ratifikovani od strane država – pravnih prethodnica današnje Republike Srbije. To su: Univerzalna deklaracija o pravima čoveka – Rezolucija br. 217 A (III),[8] Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima Rezolucija 2200 A (XXI)[9] i Evropska konvencija o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (dalje: Evropska konvencija).[10]

[8] Univerzalna delaracija o pravima čoveka, usvojena i proglašena rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih nacija br. 217 A /III od 10 decembra 1948.

[9] Zakon o ratifikaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, Službeni list SFRJ br. 7/71.

[10] Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda izmenjena u skladu sa Protokolom broj 11, koja je sačinjena 4. novembra 1950. godine u Rimu, Protokol uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji je sačinjen 20. marta 1952. godine u Rimu, Protokol broj 4 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda kojim se obezbeđuju izvesna prava i slobode koji nisu uključeni u Konvenciju i Prvi Protokol uz nju, koji je sačinjen 16. septembra 1963. godine u Strazburu, Protokol broj 6 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o ukidanju smrtne kazne, koji je sačinjen 28. aprila 1983. godine u Strazburu, Protokol broj 7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji je sačinjen 22. novembra 1984. godine u Strazburu, Protokol broj 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji je sačinjen 4. novembra 2000. godine u Rimu i Protokol broj 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima, Službeni list SCG –

Kada su deca u pitanju na svetskom nivou, u međunarodnim dokumentima dete je prvi put definisano u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta (Konvencija),[11] koja je usvojena od strane Generalne skupštine UN 20. novembra 1989. godine. Konvencija uspostavlja obavezu država da u svim postupcima koji obuhvataju decu i maloletnike prvenstveno vode računa o najboljem interesu deteta. Konvencija uspostavlja obavezu država da u svim postupcima koji obuhvataju decu i maloletnike prvenstveno vode računa o najboljem interesu deteta. U skladu sa Konvencijom, primenu diverzionih modela (mehanizama) treba razmotriti u svim slučajevima, osim kada bezbednost društvene zajednice, usled vršenja težih krivičnih dela, nalaže vođenje redovnog krivičnog postupka. Državama članicama je ostavljeno diskreciono pravo za kreiranje diverzionih mehanizama – mera i programa pri čemu je važno obezbediti poštovanje i zaštitu ljudskih prava deteta (Stevanović, Vujić, 2022, str. 208). Tadašnja naša zajednička država je ratifikovala Konvenciju 1990. godine.[12]

Pored Konvencije, pomenućemo samo još neke pravno neobavezujuće međunarodne dokumente od značaja za pravo na odbranu maloletnika, o kojima će biti više reči u daljem tekstu, i to: Opšti komentar broj 24(2019) uz Konvenciju o pravima deteta u maloletničkom pravosuđu kojim se menja Opšti komentar br. 10(2007)[13] donet od strane Komiteta za prava deteta, Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za primenu maloletničkog pravosuđa (tzv. Pekinška pravila) – ključni međunarodni dokument koji direktno promoviše oportunitet i diverzioni postupak;[14] Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za mere alternativne institucionalnom tretmanu (tzv.Tokijska pravila) – koja se primenjuju i na maloletnike.[15] Od ostalih dokumenata, u vezi sa temom ovog rada značajno

---

Međunarodni ugovori br. 9/2003, 5/2006, 7/2005, Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori br. 12/2010 i 10/2015.

[11] United Nations Convention on the Rights of the Child, adopted 20. november 1950, General Assembly.

[12] Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima deteta, Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori br. 15/90, Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori br. 4/96, 2/97. čl. 1: Za svrhe ove konvencije, dete je ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ako se, na osnovu zakona koji se odnosi na dete, punoletstvo ne stiče ranije.

[13] Opšti komentar broj 24(2019) uz Konvenciju o pravima deteta u maloletničkom pravosuđu kojim se menja Opšti komentar br. 10(2007).

[14] Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za primenu maloletničkog pravosuđa, Rezolucija 40/33 Generalne skupštine UN, Peking, 1985. Pravilo 11.

[15] Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za mere alternativne institucionalnom tretmanu, Rezolucija 45/110 Generalne skupštine UN, Tokio, 1990.

je pomenuti i Evropska pravila za maloletne učinioce kojima su izrečene sankcije ili mere.[16]

PRAVO NA ODBRANU U VAŽEĆEM KRIVIČNOM ZAKONODAVSTVU SRBIJE

Ustav Republike Srbije (Ustav) proklamuje pravo na odbranu kao jedno od ustavnih načela i garantuje posebna prava okrivljenog.[17] Ta prava se odnose na sve okrivljene, uključujući i maloletnike prema kojima je pokrenut krivični postupak, a jedno od proklamovanih ustavnih načela je i pravo deteta.[18]

To je posebno značajno zbog zaštite ljudskog dostojanstva okrivljenih i maloletnika, jer se o ljudskom dostojanstvu razmišlja, pre svega, sa aspekta zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda lica koja dođu u sukob sa zakonom, pa im je sloboda oduzeta. U pitanju su lica lišena slobode – pritvorena lica, osuđena lica u kaznenom postupku – krivični postupak, ali i u prekršajnim postupcima u kojima je okrivljenim licima određena mera lišenja slobode – zadržavanje, odnosno izrečena efektivna kazna zatvora. Tada se najčešće obraća pažnja na vezu između ljudskog dostojanstva i slobode (Obradović, 2022, str. 61).

U odredbama KZ i ZM, deca su definisana kao lica koja u vreme izvršenja protivpravnog dela, u zakonu predviđenog kao krivično delo, nisu navršila četrnaest godina[19],[20]. Ta granica uzrasta je u pogledu uzrasta nešto uža od definicije dece iz Konvencije koja podrazumeva lica uzrasta do osamnaest godina. Deca uzrasta od 14-18 godina su u Srbiji u pogledu uzrasta u ovim domaćim propisima definisana kao maloletnici[21],[22], odnosno maloletna lica.[23] Za potrebe ovog rada, držaćemo se pomenute definicije maloletnika iz ZM – lica koja se pojavljuju kao mogući izvršioci krivičnih dela i samim tim

[16] Preporuka CM/Rec (2008)11 Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o evropskim pravilima za maloletne učinioce kojima su izrečene sankcije ili mere, usvojena od strane Komiteta ministara Saveta Evrope 5. novembra 2008. godine na 1040. sednici zamenika ministara.
[17] Ustav Republike Srbije, Službeni glasnik RS br. 98/2006, 115/2021, čl. 33.
[18] Ustav, čl. 64.
[19] KZ, čl. 112 tač. 8.
[20] ZM, čl. 2.
[21] KZ, čl. 112 tač. 9.
[22] ZM, čl. 3.
[23] KZ, čl. 112 tač. 10.

mogu da budu krivično odgovorni, za razliku od dece koja nisu krivično odgovorna.

NACRT I PRAVO NA ODBRANU MALOLETNIKA

Nacrt zadržava sistematizaciju ZM – osnovne odredbe, odredbe materijalnog krivičnog prava, odredbe krivičnog postupka prema maloletnicima, odredbe koje se odnose na primenu vaspitnih naloga i izvršenje krivičnih sankcija i posebne odredbe o zaštiti maloletnih lica kao oštećenih u krivičnom postupku. U svakom od ovih delova, Nacrt zadržava postojeća dobra rešenja iz ZM, ali sadrži i nova rešenja u skladu sa najboljim interesom deteta – maloletnika!

Za razliku od ZM u kome to nije bilo eksplicitno definisano u osnovnim odredbama, Nacrt u čl. 2 definiše cilj postupka prema maloletniku koji se sastoji u tome da se odredbe ovog zakona primenjuju tako da se u zakonito i pravično sprovedenom krivičnom postupku, maloletnom učiniocu krivičnog dela izrekne krivična sankcija koja obezbeđuje ostvarivanje njegovog najboljeg interesa, ili da se takav interes maloletnika ostvari nevođenjem krivičnog postupka prema njemu, odnosno obustavom već pokrenutog postupka prema maloletniku onda kada to nalažu razlozi celishodnosti, kada se takvo krivično negonjenje maloletnika ili takva obustava postupka prema njemu može usloviti ispunjavanjem određenih obaveza od strane maloletnika. U ovoj odredbi, precizno se definiše način na koji se taj cilj ostvaruje. Ovom odredbom obezbeđuju se uslovi da osnovna načela predviđena Evropskim pravilima za maloletne učinioce kojima su izrečene sankcije ili mere dobiju svoju punu operacionalizaciju u zakonu i podzakonskim aktima (Stevanović, 2018, str. 515).

U odredbama materijalnog krivičnog prava Nacrt, kao i ZM, prvo navodi vaspitne naloge, koji kao alternativne mere nisu sankcije, već svojevrsne mere *sui generis*, čiji je cilj da se ne pokreće krivični postupak, ili ako je pokrenut da se obustavi (Perić, 2007, str. 24). Vaspitni nalozi se mogu i dalje izreći prema obe kategorije maloletnika (mlađi – stariji) za koje postoji osnovana sumnja da su izvršili krivična dela, uz delimično novo rešenje. *Nacrt dalje širi lepezu ovih diverzionih mera,* shodno Opštem komentaru broj 24(2019) uz Konvenciju, kojim predviđa da država članica treba da obezbedi široki spektar mera kako bi se osiguralo da se sa decom postupa na način koji je proporcionalan okolnostima i učinjenom delu, a za njihovu dobrobit, što obuhvata jasno izražene raznovrsne programe koji se

sprovode u društvenoj zajednici, koji podrazumevaju, pre svega, jačanje mreže podrške detetu u porodici i zajednici, a mogu obuhvatiti staranje, savetovanje i nadzor, programe za školovanje, stručno osposobljavanje i druge mere (Stevanović, Vujić, 2022, str. 209).

Primena vaspitnih naloga je u odredbama ZM bila predviđena kao mogućnost u pravcu izbegavanja vođenja postupka prema pojedinim maloletnicima. U odredbama Nacrta, to je i dalje mogućnost koja ostaje na raspolaganju, pre svega, javnim tužiocima za maloletnike, u manjoj meri sudijama za maloletnike, a izuzetno, to je mogućnost i veća za maloletnike, mada ne postoje podaci o tome da li su i u kojoj meri veća za maloletnike pojedinih viših sudova u proteklom periodu primenjivali vaspitne naloge. To potvrđuju i podaci Republičkog zavoda za statistiku o primeni vaspitnih naloga (dalje: RZS).[24]

***Tabela 1**: Primena vaspitnih naloga po godinama*

Godina	**2022**	**2023**	**2024**
Javni tužioci	183	192	165
Sudije za maloletnike	76	83	69
Ukupno	**259**	**275**	**234**

Izvor: Republički zavod za statistiku

U kojoj meri se vaspitni nalozi danas primenjuju u Srbiji u odnosu na podnete krivične prijave od strane policije javnom tužiocu za maloletnike može se sagledati i na osnovu podataka RZS.[25]

[24] RZS, Saopštenje broj 191 Statistika pravosuđa Maloletni učinioci krivičnih dela 2022 od 14.7.2023; RZS, Saopštenje broj 181 Statistika pravosuđa Maloletni učinioci krivičnih dela 2023 od 12.7.2024; RZS, Saopštenje broj 189 Statistika pravosuđa Maloletni učinioci krivičnih dela 2024 od 16.7.2025.

[25] RZS, Saopštenje broj 189 Statistika pravosuđa Maloletni učinioci krivičnih dela 2024 od 16.7.2025.

***Tabela 2**: Odnos podnetih krivičnih prijava prema maloletnicima prema primeni vaspitnih naloga po godinama*

Godina	**2022**	**2023**	**2024**
Podnete krivične prijave	2.410	2.598	2.724
Ukupno vaspitnih naloga	259	275	234
Odnos (%)	**10,75%**	**10,59%**	**8,59%**

Izvor: Republički zavod za statistiku

Ovi podaci pokazuju da primena vaspitnih naloga još uvek, posle skoro dve decenije primene ZM, nije dobila onaj zamah koji se možda očekivao u prvim godinama od početka primene ovog zakona. Navedeni podaci o primeni vaspitnih naloga se ne razlikuju mnogo od podataka RZS iz 2019. godine, kada je realizovano samo 244 vaspitnih naloga,[26] odnosno iz 2015. godine, kada je realizovano 246 vaspitnih naloga.[27] Takođe, ovi podaci su u skladu sa istraživanjem autora iz Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, gde je na osnovu dobijenih podataka od Republičkog javnog tužilaštva, u periodu 2011. do 2019. godine utvrđeno da su vaspitni nalozi izrečeni u 2-10% od ukupnog broja predmeta u kojima nije odbačena krivična prijava (Karić *i sar.,* 2021, str. 38). Potvrda toga jestu da su da primena vaspitnih naloga još uvek nije dobila onaj zamah koji se možda očekivao su i podaci od pre petnaest godina da Evropska iskustva govore da se vaspitni nalozi primenjuju kod 20-30% maloletnika koji su učinili krivično delo, što je znatno češće nego u Srbiji (Satarić, Obradović, 2011, str. 25).

Novina je da Nacrt propisuje da je vaspitne naloge moguće izreći za krivično delo za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do osam godina (čl. 6 st. 1), u odnosu na ZM, gde je bila propisana mogućnost izricanja vaspitnih naloga za krivična dela za koja je zaprećena novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina. Prema ovom rešenju, sada je moguće izreći vaspitne naloge i za teža krivična dela koja maloletnici vrše, od kojih izdvajamo krivično delo teška krađa (bilo koji od osnovnih oblika), a koje

[26] RZS, Bilten 666, Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2019 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2020.

[27] RZS, Bilten 618, Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2015 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2016.

krivično delo maloletnici vrlo često vrše u pogledu bagatelnih stvari, kao što je obijanje sanduka sa sladoledima ispred pojedinih prodavnica u noćnim uslovima, kada oduzmu jedno ili više pakovanja sladoleda, pa prema radnji izvršenja bez obzira na vrednost, vrše pomenuto krivično delo. Prema odredbama ZM, do sada nije bila moguća primena vaspitnog naloga za to krivično delo, imajući u vidu zaprećenu sankciju prema odredbama KZ.

Nacrt, u pogledu lica ovlašćenih za primenu vaspitnih naloga, zadržava rešenje da vaspitni nalog prema maloletniku mogu primeniti nadležni javni tužilac za maloletnike, odnosno sudija za maloletnike, ali predviđa kao *novinu da vaspitne naloge može primeniti i veće za maloletnike (čl. 6 st. 2)*, koja mogućnost je postojala i u odredbama ZM, ali nije bila izričito navedena (čl. 59 ZM).

Uslovi za primenu vaspitnog naloga u Nacrtu propisani su detaljnije nego u ZM i zahtevaju, pored priznanja krivičnog dela od strane maloletnika i njegovog odnosa prema krivičnom delu i oštećenom, (koje rešenje je bilo propisano u ZM), dodatne uslove i to: da priznanje krivičnog dela od strane maloletnika bude potkrepljeno drugim dokazima, da okolnosti pod kojima je to krivično delo učinjeno, koje opravdavaju primenu vaspitnog naloga, kao i pristanak maloletnika na primenu vaspitnog naloga iz kojih svih okolnosti zajedno proizlazi opravdanost primene vaspitnog naloga (čl. 6. st. 3). Na taj način, u Nacrtu se dodatno potvrđuju navodi pojedinih autora da diskreciona odluka organa postupka o primeni vaspitnog naloga mora biti utemeljena na kriterijumima koji su propisani, i ne može i ne sme biti stvar pune arbitrarnosti (Bugarski, 2015, 97).

Nacrt posebno propisuje u kojim fazama postupka može biti dato priznanje maloletnika iz čl. 6 st. 3 – prilikom saslušanja maloletnika koje sprovodi organ postupka (policija u predistražnom postupku, uz ispunjenje svih zakonom propisanih uslova za saslušanje maloletnika, što se odnosi na prisustvo pojedinih lica tom saslušanju – zakonski zastupnici odnosno staratelji maloletnika, koje se obavlja u prisustvu branioca – primedba autora), davanjem izjave javnom tužiocu za maloletnike, odnosno u postupku pred sudijom za maloletnike.

U pogledu vrste vaspitnih naloga koje se mogu izreći prema maloletniku *Nacrt (čl. 8) zadržava svih postojećih pet vaspitnih naloga iz ZM, neke precizira, dopunjuje ili terminološki usaglašava sa odredbama drugih kaznenih propisa,* tako što propisuje da maloletnik može obavljati poslove komunalnog sadržaja (u okviru lokalnih poslova – umesto lokalnih poslova predviđenih ZM), da se može podvrgnuti odgovarajućem ispitivanju i

odvikavanju od zabranjenih psihoaktivnih kontrolisanih supstanci (širi pojam propisan posebnim zakonom,[28] umesto termina opojnih droga predviđenih ZM) i proširuje krug organizacija u kojima maloletnik može biti uključen u pojedinačni ili grupni tretman u odnosu na ZM, utoliko što navodi da se to odnosi i na druge ovlašćene organizacije. Osim toga, *Nacrt propisuje i dva nova vaspitna naloga koja nisu bila propisana odredbama ZM* – pohađanje kurseva ili priprema i polaganje ispita kojima se proverava određeno znanje (tač. 4) i uključivanje u određene sportske aktivnosti (tač. 5). To su vaspitni nalozi identični pojedinim od vaspitnih mera posebne obaveze iz čl. 17 st. 2 tač. 6 Nacrta – da se uključi u određene sportske aktivnosti i iz čl. 17 st. 2 tač. 9 Nacrta - da pohađa kurseve za stručno osposobljavanje ili da se priprema i polaže ispite kojima se proverava određeno znanje, koje se mogu izreći prema maloletnicima.

Nacrt zadržava rešenje iz ZM o ograničenim mogućnostima primene vaspitnih naloga od strane javnog tužioca za maloletnike – prva tri ista vaspitna naloga koje proširuje i na dva nova propisana u Nacrtu, koje sve može da primenjuje i sudija za maloletnike, s tim da i dalje prihvata rešenje iz ZM prema kome dva poslednja vaspitna naloga – medicinskog karaktera mogu da primenjuju samo sudije za maloletnike.

Nacrt zadržava takođe, dobro rešenje iz ZM, da u postupku izricanja vaspitnog naloga, kada je javni tužilac doneo rešenje o određivanju vaspitnog naloga prema maloletniku, kao i o odbačaju krivične prijave prema maloletniku nakon što je vaspitni nalog izvršen, nije obavezno da maloletnik ima branioca odnosno da nije obavezna odbrana, kao od momenta pokretanja pripremnog postupka. Zbog toga nema ni povrede čl. 40 Konvencije kojom se, pored ostalog, garantuje pretpostavka nevinosti, kao i pravo na pravnu ili drugu odgovarajuću pravnu pomoć u pripremi i iznošenju odbrane svakom detetu za koje se tvrdi da je osumnjičeno ili optuženo da je prekršilo krivični zakon, pa ni povrede krivičnog zakona. Po ovom pitanju, takav stav je zauzeo i Vrhovni sud.[29]

Generalno posmatrano, *nova rešenja u pogledu mogućnosti proširenja primene vaspitnih naloga* na krivična dela za koja je zaprećena kazna zatvora do osam godina, kao i nove mogućnosti za primenu pojedinih vaspitnih naloga – dva nova vaspitna naloga, *po našem mišljenju, u vezi sa uslovima za njihovu primenu predstavljaju značajno poboljšanje uslova*

[28] Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama, (Službeni glasnik RS br. 99/2010, 57/2018).

[29] Vrhovni sud, Rešenje Kzz 463/2023 od 31.5.2023.

odbrane maloletnika u krivičnom postupku. To se odnosi na sve situacije – da se prema njima ne pokreće krivični postupak, odnosno, ukoliko javni tužilac za maloletnike odluči da ne pokrene pripremni postupak prema maloletniku za blaža krivična dela iz razloga propisanih u čl. 62 Nacrta (o čemu će biti više reči u daljem tekstu) ili da se u postupku pred sudijom za maloletnike, na osnovu njihove odbrane, a u vezi sa ostalim zahtevima iz čl. 6. st. 3 Nacrta, ispune uslovi za primenu vaspitnih naloga.

Predložena rešenja u Nacrtu u pogledu vaspitnih naloga su usklađena sa naprednim evropskim i svetskim trendovima u pogledu šire primene tzv. diverzionih mehanizama u odnosu na maloletne učinioce krivičnih dela.

U odredbama koje se odnose na krivične sankcije, *Nacrt* u pogledu vrsta krivičnih sankcija koje se mogu izreći prema maloletnicima zadržava rešenja iz ZM, s tim da *dodatno potencira da se prema maloletnicima ne može izreći ni mera bezbednosti javno objavljivanje presude (čl. 12. st. 1).*

U odredbama koje se odnose na izbor vaspitne mere (čl. 15) Nacrt zadržava rešenje iz ZM u kome se prvi put insistiralo da se, pored ostalih okolnosti, ceni i zrelost maloletnika. To rešenje je u potpunosti opravdano i našlo je primenu u sudskoj praksi, posebno imajući u vidu da se kao izvršioci pojedinih krivičnih dela pojavljuju i maloletnici koji pohađaju škole u programu inkluzije (Obradović, 2015, str. 392-393).

U pogledu vaspitnih mera upozorenja i usmeravanja, kao i vaspitnih mera pojačanog nadzora, Nacrt zadržava rešenja iz ZM, s obzirom da su se pokazala kao adekvatna u sudskoj praksi, a posebno rešenje da se uz vaspitne mere pojačanog nadzora mogu izricati i pojedine posebne obaveze (čl. 22). U sudskoj praksi, ova kombinacija vaspitnih mera je prihvaćena.

To se odnosi, takođe, na zavodske vaspitne mere upućivanja u vaspitnu ustanovu, odnosno *najteže zavodske vaspitne mere upućivanja u vaspitno popravni dom* – kod koje *Nacrt prvi put definiše obavezu suda da u odluci kojom izriče ovu vaspitnu meru odredi najduže trajanje mere*, s tim da se trajanje mere do jedne godine određuje na pune mesece, a preko jedne godine na pune godine (čl. 24 st. 4).

Predloženo rešenje kojim se definiše najduže trajanje ove vaspitne mere ima opravdanje u tome da maloletnici prema kojima je izrečena najteža zavodska vaspitna mera moraju da znaju koliko će trajati ta mera prema njima, koju oni izdržavaju u uslovima izdvojenosti od porodice, odnosno sredine u kojoj su do tada boravili. Na taj način, maloletnici su izjednačeni sa punoletnim licima koja su osuđena na

efektivne kazne zatvora koji u momentu izricanja presude, odnosno po pravnosnažnosti presude, tačno znaju na koju su kaznu zatvora osuđena, što maloletnici prema kojima je izrečena najteža zavodska vaspitna mera, prema dosadašnjem rešenju iz ZM do sada nisu znali, već je to, po pravilu, bila stvar procene vaspitača iz VPD Kruševac, koji su najčešće predlagali obustavu izvršenja ove vaspitne mere, odnosno podržavali molbe maloletnika za uslovni otpust.

Ovo rešenje predstavlja pozitivnu novinu koje je u skladu sa međunarodnim standardima.

U odredbama krivičnog postupka prema maloletnicima, *Nacrt* zadržava rešenja iz ZM u pogledu postupanja javnog tužioca za maloletnike, odnosno postupanja suda kada utvrdi da maloletnik – izvršilac nije navršio četrnaest godina, s tim da odredbu dopunjuje utoliko što *precizira postupanje policajca za maloletnike kada utvrdi da je protivpravno delo koje je u zakonu predviđeno kao krivično delo učinjeno od strane lica koja u vreme izvršenja nije navršilo četrnaest godina – policajac za maloletnike sačinjava izveštaj koji dostavlja javnom tužiocu za maloletnike i organu starateljstva (čl. 50 st. 1).*

Značajnu novinu u pogledu poboljšanja prava na odbranu maloletnika predstavlja odredba čl. 52 Nacrta – *pravo na informisanje,* u kojoj je detaljno navedeno kome se daju te informacije – maloletniku, njegovim roditeljima ili zakonskom zastupniku; način davanja informacija – usmeno, ali na zahtev tih lica u pisanoj formi; način saopštavanja tih informacija maloletniku i sadržaj tih informacija u pogledu pojedinih prava maloletnika koje dobijaju on, njegovi roditelji, odnosno zakonski zastupnik.

Ove odredbe suštinski su postojale i ranije u svim najvažnijim propisima u vezi sa krivičnim postupcima koji se vode prema punoletnim, odnosno maloletnim licima – u Zakoniku, u ZM, kao i u Pravilniku o načinu i uslovima primene policijskih ovlašćenja prema maloletnim licima,[30] ali nisu bile na ovako jasan način navedene.

U tom delu, Nacrt prihvata standarde iz pojedinih međunarodnih dokumenata – odredbe Pekinških pravila koje se odnose na prava maloletnika (Pravilo 7), zaštitu privatnosti (Pravilo 8), pritvor (Pravilo13), pravnu pomoć, roditelje i staratelje (Pravilo 15), pa na taj način pokazuje

[30] Pravilnik o načinu i uslovima primene policijskih ovlašćenja prema maloletnim licima, Sl. glasnik RS, br. 83/19.

dodatno unapređenje položaja maloletnika u sukobu sa zakonom, u pogledu prava na odbranu.

Profesor Škulić navodi da je *u postupku prema maloletnicima propisana mogućnost primene oportuniteta,* koji se klasifikuje na bezuslovljen (klasičan) oportunitet i uslovljen oportunitet (Škulić, 2011, str. 320-323). To rešenje je postojalo u odredbi čl. 58 ZM, a *u Nacrtu je zadržano i usklađeno sa odredbama koje se odnose na mogućnost primene vaspitnih naloga za krivična dela za koja je propisana kazna zatvora do osam godina ili novčana kazna (čl. 62 st. 1),* zbog čega *predstavlja novinu i povoljnije rešenje koje je u korist odbrane maloletnika*, s obzirom na rešenje iz ZM prema kome je ta mogućnost bila na raspolaganju javnom tužiocu za krivična dela za koja je propisana kazna zatvora do pet godina ili novčana kazna. To je prvi od dva slučaja kada javni tužilac za maloletnike ima *mogućnost primene tzv. klasičnog oportuniteta* – iako postoje dokazi iz kojih proizlazi osnovana sumnja da je maloletnik učinio krivično delo, ako smatra da ne bi bilo celishodno da se vodi postupak prema maloletniku, s obzirom na prirodu krivičnog dela i okolnosti pod kojima je učinjeno, raniji život maloletnika i njegova lična svojstva. Nacrt je zadržao postojeće rešenje iz ZM koje se odnosi na drugi slučaj mogućnosti primene tzv. klasičnog oportuniteta – kada je izvršenje kazne (jedina kazna koja se može izreći prema maloletniku je maloletnički zatvor) ili vaspitne mere u toku, javni tužilac za maloletnike može odlučiti da ne zahteva pokretanje krivičnog postupka za drugo krivično delo maloletnika, ako s obzirom na težinu tog krivičnog dela, kao i na kaznu, odnosno vaspitnu meru koja se izvršava, ne bi imalo svrhe vođenje postupka i izricanje krivične sankcije za to delo (čl. 62 st. 3). Ovo se odnosi na dva moguća slučaja izvršenja drugog krivičnog dela od strane maloletnika – da je drugo krivično delo izvršio u vreme dok je izvršenje kazne ili vaspitne mere (bez razlike da li je u pitanju neka od vaspitnih mera otvorene zaštite ili zavodska vaspitna mera) ili se naknadno sazna – otkrije od strane policije i o tome obavesti javni tužilac za maloletnike za drugo učinjeno krivično delo za koje se nije znalo u vreme vođenja krivičnog postupka u kome je prema maloletniku pravnosnažno izrečena kazna maloletničkog zatvora, odnosno neka od vaspitnih mera. Profesor Grubač navodi da tada oportunitet nije vezan za težinu krivičnog dela, već se jedino uzima u obzir svrha vođenja krivičnog postupka i izricanje krivične sankcije za to delo, "ako s obzirom na njegovu težinu, kao i na kaznu ili vaspitnu meru koja se izvršava, ne bi imalo svrhe pokretati postupak i izricati novu

sankciju (čl. 58 st. 3 ZM)" npr. zato što se stroža kazna ili vaspitna mera ne može izreći (Grubač, 2009, str. 506).

Postupanje javnog tužioca za maloletnike u slučaju primene tzv. klasičnog oportuniteta u odredbama Nacrta nije podložno samovolji, kao što to nije bilo ni u odredbama ZM. Jedan vid kontrole predstavlja njegova obaveza da, kada oceni da nije celishodno da se pokrene postupak prema maloletniku, obavesti o tome, uz navođenje razloga, u roku od osam dana od prijema obaveštenja, organ starateljstva i oštećenog koji mogu, u roku od osam dana, zahtevati od Apelacionog javnog tužioca da odluči o pokretanju postupka u smislu čl. 61 st. 3 Nacrta. U tom delu samo *postoji razlika u pogledu drugostepenog organa koji odlučuje o osnovanosti odluke javnog tužioca za maloletnike* – u ZM, to je bilo veće za maloletnike neposredno višeg suda – Apelacionog suda (čl. 58 st. 4 ZM), *u Nacrtu je predviđeno da je to Apelacioni javni tužilac*, koje rešenje smatramo da je ispravno i *u skladu sa odredbama čl. 51 Zakonika,* prilikom odlučivanja o prigovoru oštećenih u krivičnom postupku na odluku prvostepenog javnog tužioca – da odlučuje neposredno viši javni tužilac.

U periodu od 2006-2020. godine na osnovu istraživanja autora iz Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja, utvrđeno je da između 6,1% i 12,4% podnetih krivičnih prijava bude odbačeno primenom instituta oportuniteta, i da osim što je procenat primene oportuniteta izuzetno nizak, zabrinjava i prekid trenda rasta, odnosno izražen pad primene ovog instituta u 2019. godini sa 12,35 na 8,78%. U postupcima prema maloletnicima, primena uslovljenog oportuniteta dominira u odnosu na oportunitet iz člana 58 ZM (Karić, *i sar,* 2021, str. 31).

Nacrt propisuje i slučaj primene tzv. uslovljenog oportuniteta na isti način kao u odredbama ZM, s tim da *listu vaspitnih naloga proširuje za dva nova, tako da odluku o nepokretanju postupka iz čl. 62 st. 1. Nacrta može usloviti pristankom maloletnika i njegovih roditelja ili zakonskog zastupnika, kao i spremnošću maloletnika da prihvati i ispuni jedan ili više vaspitnih naloga iz člana 8. tač. 1) - 5) Nacrta (čl. 64 st. 1).* U svemu ostalom, Nacrt u tom delu zadržava rešenje iz ZM.

Rešenja predložena u Nacrtu, u pogledu tzv. klasičnog i uslovljenog oportuniteta, su u potpunom skladu sa odredbama Konvencije, koja u članu 40 stav 3(b), propisuje da su države dužne promovisati mere za postupanje sa decom bez pribegavanja sudskom postupku, kad god je to moguće i poželjno.

Ova rešenja su u skladu i sa Pekinškim pravilima koja predviđaju mogućnost rešavanja slučajeva bez formalnog sudskog postupka, uz saglasnost maloletnika i njegovih roditelja/staratelja gde god je to moguće (Pravilo 11). U ovom međunarodnom dokumentu, posebno se naglašava široka diskrecija – da su policija, tužilaštvo ili drugi organi (sudovi – primedba autora) koji se bave slučajevima maloletnika u svim fazama postupka ovlašćeni da te slučajeve rešavaju po svom nahođenju, bez pribegavanja formalnim raspravama, uz profesionalnu kontrolu (Pravilo 6) i uz proporcionalnu reakciju, ne samo prema krivičnom delu, nego i prema ličnosti i potrebama maloletnika (Pravilo 17). To predstavlja temelj za primenu načela oportuniteta.

Ova rešenja su, takođe, u skladu i sa Tokijskim pravilima koja predviđaju postojanje mogućnosti da se slučajevi rešavaju bez formalnog suđenja i pored ostalog, propisuje da kad se radi o lakšim prestupima, tužilac može izreći odgovarajuću meru alternativnu institucionalnom tretmanu. U ovom međunarodnom dokumentu, posebno se naglašava široka diskrecija – da su policija, tužilaštvo ili neke druge agencije koje se bave krivičnim predmetima treba da imaju ovlašćenja da oslobode prestupnika, ako smatraju da nastavak sudskog postupka prema njemu nije potreban za zaštitu društva, prevenciju kriminala ili unapređenje poštovanja zakona i za prava žrtava (Pravilo 5). Tokijska pravila, pored ostalog sadrže odredbe koje se odnose na razvoj mera koje izbegavaju formalni postupak (Pravilo 2.3).

Na osnovu navedenih rešenja, jasno je da Nacrt dosledno ostaje posvećen najboljem interesu deteta u sukobu sa zakonom, u skladu sa relevantnim međunarodnim dokumentima, i da nastavlja da širi lepezu primene vaspitnih naloga radi izbegavanja pokretanja krivičnog postupka prema maloletnicima, odnosno primenu oportuniteta kad god je to moguće u različitim fazama postupka u odnosu na ovu kategoriju učesnika.

Nova odredba u Nacrtu odnosi se na prisustvo pojedinih lica saslušanju maloletnika u svojstvu osumnjičenog, koja nije bila izričito propisana u ZM, a u potpunosti je u skladu sa odredbama Zakonika. Tu radnju obavlja policajac za maloletnike, kada mu ovo ovlašćenje poveri javni tužilac za maloletnike, uz obavezno prisustvo roditelja ili zakonskog zastupnika maloletnika, odnosno u tačno određenim slučajevima, uz prisustvo predstavnika organa starateljstva ili ustanove za smeštaj maloletnika, i branioca maloletnika (čl. 63). S obzirom da maloletnici mogu da izvrše krivična dela, što se dešava u praksi, za vreme dok se nalaze na izvršenju zavodske vaspitne mere, odnosno kazne maloletničkog zatvora, novo

rešenje je da se njihovo saslušanje u svojstvu osumnjičenog može obaviti u prisustvu predstavnika ustanove za smeštaj maloletnika umesto u prisustvu roditelja ili zakonskog zastupnika, koji po pravilu imaju prebivalište na drugom području u odnosu na sedište ovih ustanova. Prisustvo ovih lica i branioca maloletnika, prilikom saslušanja od strane policajca za maloletnike, daje saslušanju maloletnika u svojstvu osumnjičenog zakonsku snagu u skladu sa odredbama Zakonika i od značaja za kvalitet odbrane maloletnika u toj fazi postupka.

Sadržina zahteva za pokretanje pripremnog postupka u Nacrtu je propisana detaljnije nego u ZM.

Nacrt definiše obavezu policije i javnog tužioca u odnosu na uhapšenog maloletnika – policija je dužna da sudiji za maloletnike u roku od 24 časa od hapšenja dovede uhapšenog maloletnika, a javni tužilac za maloletnike je dužan da u roku od najkasnije 24 časa od hapšenja maloletnika podnese zahtev za pokretanje pripremnog postupka sa predlogom za određivanje pritvora, ukoliko smatra da postoje razlozi za određivanje pritvora prema maloletniku (čl. 66 st. 2-3).

Prema novom rešenju u Nacrtu, policija može maloletnika da uhapsi ako postoji razlog za određivanje pritvora (čl. 211 Zakonika), shodno čl. 70. Nacrta, ali ga ne dovodi javnom tužiocu koji odlučuje o zadržavanju, kako je to propisano za punoletna lica, već ga *sprovodi sudiji za maloletnike u roku od 24 časa od hapšenja, s tim da je obaveza javnog tužioca za maloletnike da u tom slučaju, istovremeno sa zahtevom za pokretanje pripremnog postupka, podnese predlog za određivanje pritvora, ukoliko smatra da postoje razlozi za određivanje pritvora prema maloletniku.*

U vreme kada je počela primena ZM, bilo je jasno definisano da se maloletnik ne može zadržati u smislu člana 229 prethodnog Zakonika (čl. 61 ZM). U tom periodu, bilo je moguće lišenje slobode maloletnika u pretkrivičnom postupku, ali je ono bilo strogo funkcionalnog karaktera, jedino da bi se maloletnik sproveo sudiji za maloletnike, kada se radi o shodnoj primeni određenih opštih odredaba Zakonika o krivičnom postupku (čl. 227), pri čemu se maloletnik lišen slobode od strane policije, umesto istražnom sudiji, sprovodi sudiji za maloletnike (Škulić, 2011, str. 334). Sprovođenje maloletnika lišenog slobode kod sudije za maloletnike, moralo je da se obavi u roku od osam sati, ako postoji bilo koji razlog za određivanje pritvora shodno čl. 142 prethodnog Zakonika.

Suštinski, ovo je novo rešenje u Nacrtu koje je opravdano, imajući u vidu da se pritvor prema maloletnicima određuje kao izuzetna, najteža mera, kada se nijednom drugom merom ne može delovati u odnosu prema maloletniku. To su situacije kada su maloletnici izvršili teška, pa i najteža krivična dela, kada je objektivno potrebno određeno vreme da se u predistražnoj fazi postupka, uz krivičnu prijavu, prikupe neophodni podaci i dokazi koji opravdavaju određivanje pritvora prema maloletniku koji mora da predloži javni tužilac za maloletnike, uz predlog za pokretanje pripremnog postupka.

To potvrđuju i sledeći podaci RZS o određivanju pritvora prema maloletnicima u pripremnom postupku u odnosu na podnete krivične prijave od strane policije.[31]

***Tabela 3**: Odnos podnetih krivičnih prijava prema maloletnicima prema primeni mere pritvora po godinama*

Godina	**2022**	**2023**	**2024**
Podnete krivične prijave	2.410	2.598	2.724
Pritvor –pripremni postupak	41	53	35
Odnos (%)	**1,70%**	**2,04%**	**1,28%**

Izvor: Republički zavod za statistiku

Navedeni podaci pokazuju da se pritvor prema maloletnicima u pripremnom postupku određuje isključivo kao poslednja, najteža i izuzetna mera od strane sudija za maloletnike u Srbiji.

Još jedan podatak govori prethodnoj konstataciji u prilog. U istom posmatranom periodu, broj određenih pritvora je svake godine manji od broja sprovedenih i pravnosnažno okončanih krivičnih postupaka prema

[31] RZS, Bilten 703 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2022 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2023; RZS, Bilten 715 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2023 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2024 RZS, Bilten 726 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2024 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2025.

maloletnicima, i izrečenih svih zavodskih vaspitnih mera i kazni maloletničkog zatvora zajedno, što takođe proizlazi iz podataka RZS.[32]

***Tabela 4**: Odnos pritvor: izrečene zavodske vaspitne mere i kazna maloletničkog zatvora zajedno*

Godina	**2022**	**2023**	**2024**
Zavodske vm+mal.zatvor	80 zvm+4mz =**84**	59zvm+ 4 mz =**63**	49zvm+2mz = **51**
Pritvor –pripremni postupak	41	53	35
Odnos pritvor /sankcije (%)	**48,81%**	**84,13%**	**66.04%**

Izvor: Republički zavod za statistiku

Kada su u pitanju *odredbe o pritvoru* Nacrt zadržava skoro u potpunosti rešenja iz ZM sa jednom razlikom – *novinom*, a to je da *od podnošenja predloga za izricanje krivične sankcije, pritvor prema obe kategorije maloletnika može da traje najduže do šest meseci*. U ZM, bilo je propisano da u toj fazi postupka pritvor prema starijem maloletniku može da traje najduže do šest meseci, a prema mlađem maloletniku najduže četiri meseca (čl. 67 st. 5). Smatramo da je predložena novina suštinski u najboljem interesu maloletnika, i da omogućava da se, shodno načelu materijalne istine koje je i dalje jedno od ključnih načela u maloletničkom krivičnom postupku, za razliku od Zakonika, tokom glavnog pretresa razjasne sve okolnosti pod kojima je izvršeno neko od krivičnih dela zbog kojih je prema maloletniku (nezavisno od uzrasta – mlađi ili stariji maloletnik) određen pritvor i da se donese na zakonu zasnovana odluka. Sud će u ovom roku moći pravilno, bez obzira na uzrast maloletnika da donese odluku o (ne)postojanju njegove krivice, i da prema maloletniku ukoliko utvrdi da je kriv, izrekne adekvatnu krivičnu sankciju, vodeći se upravo najboljim interesom tog maloletnika. Tim pre, što se pritvor

[32] RZS, Bilten 703 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2022 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2023; RZS, Bilten 715 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2023 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2024 RZS, Bilten 726 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2024 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2025.

određuje samo izuzetno, po pravilu za najteža krivična dela koja pojedini maloletnici izvrše, u kom slučaju sud mora da sagleda, ne samo krivično delo koje je maloletnik izvršio, već i celokupnu ličnost tog maloletnika, njegove porodične i socijalne prilike, kao i sve ostale činjenice, ukoliko iste nisu detaljno utvrđene u pripremnom postupku shodno čl. 67 Nacrta, što je ponekad u toku pripremnog postupka zbog kratkog vremena i potreba različitih vrsta veštačenja praktično teško izvodljivo.

Značajnu novinu u Nacrtu predstavlja odredba koja propisuje *izricanje pojedinih vaspitnih mera prema maloletniku koje nisu zavodske vaspitne mere* – propisuje se *dalje postupanje od strane sudije za maloletnike,* uz shodnu primenu odredaba Zakonika o krivičnom postupku koje se odnose na skraćeni postupak – *donosi rešenje o izricanju maloletniku vaspitne mere koja nije zavodska ili će doneti rešenje o obustavi postupka prema maloletniku,* kada za to postoje razlozi propisani u Nacrtu (čl. 72 st. 3). Ova odredba je u najboljem interesu maloletnika, u skladu sa načelom hitnosti ove vrste krivičnih postupaka, shodno čl. 60 Nacrta što je propisano u čl. 50 Sudskog poslovnika,[33] i usmerena je u pravcu unapređenja efikasnosti krivičnog postupka.

Nacrt propisuje *značajnu novinu* u odnosu na ZM *u odredbama koje se odnose na postupak pred većem za maloletnike koje se odnose na glavni pretres, kada je u pitanju izricanje zavodskih vaspitnih mera, odnosno kazne maloletničkog zatvora* (čl. 76-80) – postupa drugi predsednik veća za maloletnike. To je dodatna razrada novine – odredba Nacrta koja se odnosi na nadležnost u prvom stepenu (čl. 45 st. 4) u kojoj je propisano da sudija za maloletnike prvostepenog suda *koji je vodio pripremni postupak ne može biti predsednik veća za maloletnike u istom predmetu.*

To je u skladu sa odredbom čl. 49 Sudskog poslovnika, da maloletnik ima pravo na slučajnog sudiju, ali i u skladu sa međunarodnim dokumentima – čl. 6 st. 1 Evropske konvencije kojom je propisano da svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom. To proizlazi i iz pojedinih odluka Evropskog suda za ljudska prava (dalje: ESLJP) koje se odnose na problem učestvovanja istog sudije u različitim procesnim fazama postupka prema maloletniku.[34] U toj

[33] Sudski poslovnik, Službeni glasnik RS br. 10/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015, 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019, 93/2019, 18/2022.

[34] Adamkievič protiv Poljske (Adamkiewicz v. Poland. Application No. 54729/00, Date of Judrment: 02/03/2010).

odluci konstatovano je da postoji povreda prava na pravičan postupak (čl. 6(1) Konvencije) zbog toga što je isti sudija učestvovao u postupku istrage vođene u odnosu na maloletnika, kao i potom, u daljem toku postupka bio član, odnosno predsednik sudskog veća koje je sudilo maloletniku (Škulić, 2011, str. 205-209).

Slično rešenje bilo je predloženo u nekadašnjem *Nacrtu Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku* iz 2015. Tada je predlagano ukidanje *pripremnog postupka* prema maloletniku i pretvaranje te nekadašnje prve faze postupka prema maloletniku u klasičan prvostepeni postupak: pred sudijom za maloletnike u najvećem broju slučajeva, odnosno pred većem za maloletnike kada postoji mogućnosti izricanja zavodskih vaspitnih mera ili kazne maloletničkog zatvora (Škulić, 2015, str. 60-61). Taj Nacrt iz 2015. godine nikada nije prešao u dalju zakonsku proceduru, zbog čega se na ovaj Nacrt i ovaj predlog koji je na tom predloženom rešenju čekalo narednih 10 godina.

Prihvatanjem ovog rešenja, u Nacrtu je prihvaćen međunarodni standard uspostavljen u navedenoj odluci ESLJP, a to je da isti sudija za maloletnike ne može da postupa tokom trajanja celokupnog postupka prema maloletnicima, shodno sada važećem rešenju iz ZM, nasleđeno iz vremena bivše zajedničke države. Samim tim, izbegava se moguće predubeđenje sudije koji treba da postupa u krivičnim postupcima koji slede posle okončanja pripremnog postupka, u kojima je javni tužilac za maloletnike podneo predlog za izricanje krivične sankcije prema pojedinim maloletnicima i predložio izricanje pojedinih zavodskih vaspitnih mera odnosno kazne maloletničkog zatvora, kao najteže krivične sankcije koju je moguće izreći prema maloletnicima.

ZAKLJUČAK

Nacrt Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i zaštiti maloletnih lica u krivičnom postupku, iako suštinski nov propis, kroz predložena rešenja predstavlja kontinuitet i uspešnu nadgradnju rešenja iz Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, najdugovečnijeg zakona bez izmena i dopuna iz krivične oblasti u Srbiji.

U pogledu prava na odbranu maloletnika, Nacrt nastavlja da širi primenu tzv. diverzionih mehanizama kroz nove vaspitne naloge koje mogu

da primenjuju i javni tužioci za maloletnike i sudije za maloletnike, u odnosu na maloletne učinioce krivičnih dela. Takođe, širi se mogućnost primene tzv. uslovljenog oportuniteta prema maloletnim učiniocima krivičnih dela koje stoje na raspolaganju javnim tužiocima, ali i većima za maloletnike nadležnih sudova, sve u cilju da se izbegne pokretanje postupka prema maloletnim učiniocima krivičnih dela. U tom pogledu, predložena nova rešenja predstavljaju dalje usklađivanje sa naprednim svetskim standardima iz najvažnijih međunarodnih dokumenata na svetskom nivou – Konvencije o pravima deteta, ali i neformalnih izvora prava koje se odnose na maloletnike u sukobu sa zakonom.

Nacrt sadrži značajnu novinu u pogledu poboljšanja jasno vidljivog prava na odbranu maloletnika kroz odredbu koja se odnosi na pravo na informisanje maloletnika, i u pogledu mogućnosti koje se odnose na hapšenje maloletnika i postupanje nadležnih organa u tom slučaju – policije odnosno javnog tužioca za maloletnike, koja je usklađena sa međunarodnim standardima. Potvrda toga su i navedeni podaci, da je i do sada lišenje slobode maloletnika i određivanje pritvora prema maloletmom učiniocu krivičnih dela bila izuzetna mera, koja se objektivno retko primenjivala.

Kroz predložena rešenja, Nacrt pokazuje tendenciju da se dosledno poštuje načelo hitnosti kao i da se ubrza trajanje pripremnog postupka prema maloletnim učiniocima lakših i srednje teških krivičnih dela – onih za koje je propisana kazna zatvora do osam godina i novčana kazna ukoliko je to moguće, tako što će odluke iz otvorenog tretmana doneti sudija za maloletnike koji je prema njima vodio pripremni postupak. To predstavlja dalje unapređenje efikasnosti krivičnog postupka prema maloletnim učiniocima krivičnog dela, u cilju što bržeg okončanja krivičnih postupaka.

Za najteža krivična dela za koje je javni tužilac za maloletnike predložio izricanje zavodskih vaspitnih mera, odnosno kazne maloletničkog zatvora, Nacrt prihvata međunarodni standard uspostavljen u odluci ESLJP da isti sudija za maloletnike ne može da postupa tokom trajanja celokupnog postupka prema maloletnicima, radi izbegavanja mogućeg predubeđenja sudije u tim predmetima i samim tim, povrede prava na pravično suđenje.

Navedena nova rešenja su u skladu sa Ustavom, relevantnim nacionalnim zakonodavstvom, predstavljaju dodatno usklađivanje sa međunarodnim standardima, doprinose delotvornoj odbrani maloletnika, ali i efikasnosti krivičnog postupka, i očuvanju neophodne ravnoteže

između istih, a sve to u cilju garancija pravičnog krivičnog postupka prema maloletnicima u sukobu sa zakonom.

Smatramo da je neophodno, dok traje zakonska procedura za usvajanje ovog zakona, započeti pripreme za izradu seta podzakonskih propisa, kako se ne bi dugo čekalo na početak primene novog zakona i da bi se izbegla situacija koja je pratila još uvek važeći Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica da se pojedini od podzakonskih propisa – pravilnika nikada ne usvoje.

Osim toga, neophodno je predstojeće vreme iskoristiti na najbolji način od strane nadležnih organa države – pre svega ministartsva zdravlja u saradnji sa ministarstvom pravde, kako bi se formirala odgovarajuća zdravstvena ustanova u kojoj bi se izvršavala zavodska vaspitna mera – Upućivanje u posebnu ustanovu za lečenje i osposobljavanje, koja ustanova u periodu od početka primene još uvek važećeg zakona do danas nije formirana, ili ukoliko formiranja jedne takve centralne ustanove nije moguće ili da u nekoliko regionalnih ustanova koje se bave pacijentima sa psihičkim poremećajima formira posebna odeljenja za lečenje i osposobljavanje ove kategorije maloletnih izvršilaca krivičnih dela, jer će samo na taj način oni imati adekvatan tretman.

LITERATURA

Bugarski, T. (2015) 'Vaspitni nalozi kao diverzioni model postupanja i njihova primena u praksi Višeg javnog tužilaštva i Višeg suda u Novom Sadu'. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Novom Sadu*, 1, 89-116. https://doi:10.5937/zrpfns49-8004

Grubač, M. (2009) *Krivično procesno pravo*. šesto izmenjeno i dopunjeno izdanje. Beograd: Službeni glasnik.

Jovašević, D. (2010) 'Evropski standardi i neformalne mere u maloletničkom krivičnom pravu'. *Evropsko zakonodavstvo*, 9, 19-42.

Karić, T. *i sar.* (2021) *Analiza uticaja primene Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica u period 2006. do 2020.godine*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

Obradović, D. (2006) 'Krivičnopravne odredbe o maloletnicima i dosadašnja iskustva u njihovoj primeni', XVIII Savetovanje Udruženja za krivično pravo i kriminologiju SCG, 254-276.

Obradović, D. (2015) 'Pojedine specifičnosti postupka prema maloletnicima – analiza konkretnog slučaja', u: Stevanović, I. (ur.), *Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja*, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 387-394.

Obradović, D. (2022) 'Upotreba audio vizuelne veze u ispitivanju dece u krivičnom postupku – iz ugla sudije'. *Revija za kriminologiju i krivično pravo*, 2, 59-75. https://doi.org/10.47152/rkkp.60.2.2

Perić, O. (2007) *Komentar zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica*. Beograd: Službeni glasnik.

Satarić N. i Obradović D. (2011) 'Analiza primene vaspitnih naloga i posebnih obaveza u Srbiji'. *Aktuelnosti – Informativni bilten Udruženja stručnih radnika socijalne zaštite Republike Srbije*, Beograd, *12*(5-6), 23-42.

Škulić, M. (2011) *Maloletničko krivično pravo*. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu

Škulić, M. (2015) 'Reforma maloletničkog krivičnog prava u Srbiji', u: Stevanović, I. (ur.) *Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja*, Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 39-68.

Stevanović, I. (2018) 'Organizacija sistema maloletničkog pravosuđa u Republici Srbiji (s ciljem unapređenja efikasnosti reagovanja u sistemu maloletničkog pravosuđa)', *Zbornik radova*, LVIII Savetovanje Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu. Zlatibor-Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu i Intermex, 511-521.

Stevanović, I. (2023) 'Donošenje novog Zakona o maloletnicima – neophodnost ili ne', *Dve decenije reforme kaznenog zakonodavstva: iskustva i pouke. Zbornik radova,* LXII Savetovanje Srpskog udruženja za krivičnopravnu teoriju i praksu, Zlatibor-Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu i Intermex, 67-85.

Stevanović, I. i Vujić, N. (2022), 'Vaspitni nalozi i načelo Ne bis in idem', u: Bejatović, S. i Novaković, N. (ur.) *Načelo Ne bis in idem i pravna sigurnost građana (međunarodni pravni standardi, regionalna zakonodavstva i iskustva u primeni)*. Beograd: Misija OEBS-a u Srbiji, 203-218.

Pravni izvori

Univerzalna deklaracija o pravima čoveka (1948), usvojena i proglašena rezolucijom Generalne skupštine Ujedinjenih Nacija br. 217 A /III od 10 decembra 1948.

Zakon o ratifikaciji Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (1971), Službeni list SFRJ br. 7/71.

United Nations Convention on the Rights of the Child (1950), adopted 20. November 1950, General Assembly.

Zakon o ratifikaciji Konvencije Ujedinjenih nacija o pravima deteta (1990), Službeni list SFRJ – Međunarodni ugovori br. 15/90, Službeni list SRJ – Međunarodni ugovori br. 4/96, 2/97.

Zakon o ratifikaciji Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda izmenjena u skladu sa Protokolom broj 11, koja je sačinjena 4. novembra 1950. godine u Rimu, Protokol uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji je sačinjen 20. marta 1952. godine u Rimu, Protokol broj 4 uz Konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda kojim se obezbeđuju izvesna prava i slobode koji nisu uključeni u Konvenciju i Prvi Protokol uz nju, koji je sačinjen 16. septembra 1963. godine u Strazburu, Protokol broj 6 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o ukidanju smrtne kazne, koji je sačinjen 28. aprila 1983. godine u Strazburu, Protokol broj 7 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji je sačinjen 22. novembra 1984. godine u Strazburu, Protokol broj 12 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koji je sačinjen 4. novembra 2000. godine u Rimu i Protokol broj 13 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda o ukidanju smrtne kazne u svim okolnostima (2003), Službeni list SCG – Međunarodni ugovori br. 9/2003, 5/2006, 7/2005, Službeni glasnik RS – Međunarodni ugovori br. 12/2010 i 10/2015.

Opšti komentar broj 24(2019) uz Konvenciju o pravima deteta u maloletničkom pravosuđu kojim se menja Opšti komentar br. 10(2007) (Committee on the Rights of the Child General Comment No. 24 (2019), replacing General Comment No. 10 (2007) on children's rights in juvenile justice, Geneva, 18 September 2019).

Preporuka CM/Rec (2008)11 Komiteta ministara Saveta Evrope državama članicama o evropskim pravilima za maloletne učinioce kojima su izrečene sankcije ili mere, usvojena od strane Komiteta ministara Saveta Evrope 5. novembra 2008. godine na 1040 sednici zamenika ministara.

Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za primenu maloletničkog pravosuđa (Pekinška pravila), Rezolucija 40/33 Generalne skupštine UN, Peking, 29.11.1985. (United Nations Standard Minimum

Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules") Adopted by General Assembly resolution 40/33 of 29 November 1985).

Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za mere alternativne institucionalnom tretmanu (Tokijska pravila), Rezolucija 45/110 Generalne skupštine UN, Tokio, 1990. (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures (The Tokyo Rules) Adopted by General Assembly resolution 45/110 of 14 December 1990).

Ustav Republike Srbije (2006), Službeni glasnik RS br. 98/2006, 115/2021.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (2005), Službeni glasnik RS br. 85/2005, 72/2009 i 31/2011.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija (2014), Službeni glasnik RS br. 55/2014, 35/2019.

Zakon o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (2005), Službeni glasnik br. RS 85/2005.

Zakon o psihoaktivnim kontrolisanim supstancama (2010), Službeni glasnik RS br. 99/2010, 57/2018.

Zakonik o krivičnom postupku (2001), Službeni list SRJ br. 70/01, 68/02, Službeni glasnik RS br. 58/04,85/05, 115/05,49/07,72/09 i 76/2010.

Zakonik o krivičnom postupku (2011), Službeni glasnik RS, br. 72/2011,101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021-odluka US, 62/2021-odluka US.

Krivični zakonik (2005), Službeni glasnik RS br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 3572019 i 94/2024.

Pravilnik o načinu i uslovima primene policijskih ovlašćenja prema maloletnim licima (2019), Službeni glasnik RS, br. 83/19.

Sudski poslovnik, Službeni glasnik RS br. 10/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104/2015, 113/2015, 39/2016, 56/2016, 77/2016, 16/2018, 78/2018, 43/2019, 93/2019, 18/2022.

Sudska praksa

Adamkievič protiv Poljske (Adamkiewicz v. Poland. Application No. 54729/00, Date of Judrment: 02/03/2010).

Statistički izveštaj

Vrhovni sud, Rešenje Kzz 463/2023 od 31.5.2023. Statistički izveštaji

Republički zavod za statistiku, Bilten 618, Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2015 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2016.

Republički zavod za statistiku, Bilten 666, Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2019 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2020.

Republički zavod za statistiku, Bilten 703 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2022 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2023.

Republički zavod za statistiku, Bilten 715 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2023 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2024.

Republički zavod za statistiku, Bilten 726 Maloletni učinioci krivičnih dela u Srbiji, 2024 – Prijave, Optuženja, Osude – Beograd, 2025.

Republički zavod za statistiku, Saopštenje broj 181 Statistika pravosuđa Maloletni učinioci krivičnih dela 2023 od 12.7.2024.

Republički zavod za statistiku, Saopštenje broj 189 Statistika pravosuđa Maloletni učinioci krivičnih dela 2024 od 16.7.2025.

Republički zavod za statistiku, Saopštenje broj 191 Statistika pravosuđa Maloletni učinioci krivičnih dela 2022 od 14.7.2023.

Dragan OBRADOVIĆ[*]

MINORS AND THE RIGHT TO DEFENSE THROUGH CERTAIN PROVISIONS OF THE DRAFT NEW LAW ON MINORS

The provisions of the Law on Juvenile Offenders and Criminal Legal Protection of Minors, a key regulation that comprehensively regulates the treatment of minors in conflict with the law, have remained the only

[*] PhD, retired judge of the Higher Court in Valjevo; retired full professor at Singidunum University, Belgrade; https://orcid.org/0000-0002-3234-599X. E-mail: dr.gaga.obrad@gmail.com

criminal law regulation in Serbia for over 20 years without amendments. At the end of 2025, the Draft Law on Juvenile Perpetrators of Criminal Offenses and the Protection of Juveniles in Criminal Proceedings was prepared, which to a large extent retains the existing, good solutions from the current law, but also contains a certain number of new solutions important for exercising the right to defense of minors. In the paper, we pointed out certain solutions of importance for exercising the right to the defense of minors through certain provisions of the Draft of this law, the most important international and domestic regulations related to the protection of children - minors in criminal proceedings, and to what extent the solutions regarding the right to the defense of minors specified in the Draft are harmonized with the most important international regulations and standards. We have also pointed to certain cases from the practice of international and domestic courts of importance for certain issues of the defense of minors in conflict with the law.

Keywords: Draft law, minors, right to defense, opportunity, educational measure

© 2026 by authors

Ovaj rad se objavljuje pod licencom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)